

V čase útoku, ako hovori pieseň, sa nad Počajevom a horou (hora znazorňuje symbolické približenie k Bohu) zjavila Bohorodička V tom istom čase došlo v chráme na ikonostase k zázračnému slzeniu ikony Matky Božej⁶ Počajevske udalosti, ako su zobrazené v piesni, sa sujetovo podobaju na legendu o Pokrove (Ochrane) Matky Božej v Blachernskom chráme na prelome 9–10 storočia Legenda⁷ o udalosti Pokrovu hovorí „V nedeľu⁸, 1. oktobra, v čase „всенощного“⁹ (celonočného bdenia), keď bol chrám preplnený modliacimi sa ľuďmi, pozdvihol sv. Andrej († 936, „jeho radi jurodivyj“ – Boží blázon) počas štvrtej hodinky v noci oči k nebu a uvidel po oblaku kračajúcu „presvjatuju Vladičicu našu Bogorodicu“, ktorá bola ožiarena nebeským svetlom a obklopená anjelmi a „сонмом“ (zborom) svätých Svätý Jan Krstiteľ (Predchodca Kristov) a svätý Ján Bohoslov (Teolog) sprevádzali Kľafovú nebesku Panna pokľakla a so slzami v očiach sa začala modliť za kresťanov a dlhý čas prebyvala v modlitbe, potom podišla k oltaru (prestolu) a pokračovala v modlitbe, ktoru ukončila tým, že zložila z hlavy pokryvku (omofor) a rozprestrela ju nad modliacimi sa ľuďmi, čím ich ochranila pred nepriateľom (vidimim i nevidimim)“¹⁰

Pri interpretácii Piesne k presvätej počajevskej Bohorodičke sa budeme opierať o symboliku konania Matky Božej v uvádzanej legende¹¹ (Predo-

⁶ Na ilustráciu používame citát z Mineji (1988) na mesiac júl *летом 1675 го да турецкие воиска под предводительством хана Нурредина осадили почаевскую Лавру с трех сторон Слабая монастырская ограда не была серьезным препятствием для турецкого воиска Осажденные иконы и укрывавшиеся в обители миряне в страхе ожидали начала штурма Игумен монастыря Иоциф Добромирский призвал православных обратиться за помощью к небесным заступникам Пресвятой Богородице и преподобному Иову Почаевскому Утром 23 июля когда вошло солнце, стали петь акафист Божией Матери Когда запели Взбранной Боеводе, произошло дивное чудо Пресвятая Богородица Сама явилась над храмом обители с многочисленными Ангелами Турки увидев небесное воинство приняли его за привидение и стали пускать в Царицу Небесную и Ангелов стрелы Но стрелы возвращались и поражали тех, кто их направлял (Mineja, 1988, s. 42–43)*

⁷ Všetky kanonické legendy, ktoré sa používajú vo východnom obrade, su zapísané v zbierke kanonických legien, tzv. Synaxari Synaxár je zbierka textov legien určených na bohoslužobné účely Najčastejšie sa legendy čítali ako dopĺňujúce čítania V kľáštorech sa legendy čítali pri stolovaní rano, na obed a večer

⁸ V legende „Въ воскресный день“ - 1. j. v nedeľu, v deň vzkriesenia

⁹ Pobožnosť celonočného bdenia

¹⁰ Podávame voľný preklad z ruskeho originálu v Nastofnoj knige svjaščennosluziteľa Tom 3, Moskva 1977–1986

¹¹ Legenda je veršovaná alebo prozaicky žánr naboženskej epiky Rozpráva o zázrakoch, zjaveniach a mučeníctve svätých Z náboženského pohľadu možno legendy rozdeliť na kanonické a nekanonické Kanonické legendy boli zapisované v Synaxa-

všetkým treba poukazať na fakt, že chrám východného obradu je ikonostasom¹² rozdelený na dve časti Presbyterium alebo svätýňa, ktorá sa nachádza za ikonostasom, znazorňuje nebo V nebi, presbyteriu, sa nachádza „горнее мѣсто“ (horný tron, ktorého symboliku vysvetlíme v rámci interpretácie piesne) a prestol s kivotom (bohostánkom) Loď chrámu s veriacimi znazorňuje zem Bohorodička sa pri zjavení v sprievode svätých nebeských síl prichádza modliť ako Matka ľudstva (Nova Eva)¹³ spolu s veriacimi za oslobodenie Carhradu Symbolicky je tento akt v legende zavŕšený jej pokornou modlitbou a poklonou pred ambónom, odkiaľ sa hlasa Evanjelium, Božie Slovo, ktorým je Kristus Po ukončení tejto modlitby Mária odchádza za ikonostas, aby sa poklonila Kristovi pred kivotom ako jeho Matka v nebi (V kivote je uložený Eucharisticky Kristus tak, ako bol uložený v lone Bohorodičky Panna Mária sa preto vo východnej cirkvi nazýva aj Kivotom alebo Archou Novej zmluvy) Sujet piesne aj bez komentára poukazuje na podobnosť s legendou

Mária v legende i v piesni vystupuje ako prostredník medzi nebom a zemou¹⁴, čo jej umožňuje práve ľudská prirodzenosť a nepoškvrnená čistota,

roch (pozri poznámku 7) Neskoršie dostali svetský rozmer Tie do systému kanonických legien nepatria V období, keď legenda prenikala aj do svetkej literatúry, stala sa druhým základným žanrom svetkej epiky a pre svoju zázračnosť a fantastickosť bola oblúbená

¹² Ikonostas je drevená stena vytvorená konštrukciou, na ktorej su zavesené ikony Oddeľuje presbyterium (nebo) od lode chrámu (zeme) Ikonostas je zložený najčastejšie zo štyroch radov obrazov Dolný rad obsahuje štyri hlavné ikony (zľava doprava) sv. Mikuláša (patrona východnej cirkvi), Bohorodičku s dieťaťom (tzv. Hodigitria), ikonu Krista Učiteľa a ikonu patrocinia Ikony su od seba oddelené severnými, cárskymi (kráľovskými) a južnými dverami Druhý rad obrazov tvoria ikony zo života Bohorodičky a Krista od Zvestovania Panny Márie po Nanebovstúpenie Krista V tomto rade ikon sa nad cárskymi dverami nachádza ustredná ikona Svätej večere Tretí rad obrazov tvorí ikona Krista Kráľa (Pantokrator - táto ikona sa na ikonostas dostala neskoršie pôvodne sa nachádzala za oltárom nad horným tronom) a po ňom ikon apoštolov z ľavej a pravej strany Pantokratora, alebo sa tam nachádzajú iní svätí Povinne sa tam majú umiestniť ikony apoštolov Petra, Pavla a Andreja a ikony archandielov Gabriela a Michala Ďalšie ikony sa tam kladú podľa uzu miestnej cirkvi Posledný rad obrazov tvoria ikony dvanástich alebo šestnástich prorokov Na najvyššom mieste ikonostasu byva Golgota

¹³ „Sv. Justin († 165) nazýva Mariu pannou a srovnáva ju s Evou, podobne ako sv. Irenej († kolem 200), „otec katolíckej dogmatiky“ a prvý mariológ Justin píše „Jako panna a neporušená prijala Eva slova hada a zrodila neposlušnosť a smrť Mária však, panna, prijala viru a radost, když jí anděl Gabriel přinesl radostnou zvěst“ (Minařík, 1991, s. 13)

¹⁴ Ako prostredník medzi nebom a zemou sa Mária označuje aj v Akatiste Bohorodičky, ktorý sa služi na Akatistovu sobotu pred piatou pôstnou nedeľou Prípísuje sa Ro-